

Karolinska institutet, rektor
171 77 Stockholm

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Teresa Edelman
08-563 085 34
teresa.edelman@hsv.se
BESLUT

2009-08-12
Reg.nr 31-5648-08

Rättssäkerheten för sökande till utbildning på forskarnivå vid Karolinska institutet

Problematiken med så kallade skuggdoktorander.

Bakgrund

I en debattartikel i Svenska Dagbladet (SvD) den 12 november 2008 skrev ordförandena för olika doktorandorganisationer att Karolinska institutet (KI) tillåter så kallade skuggdoktorander. Enligt artikeln väljer KI systematiskt att inte författningens enligt anta personer som bedriver forskarstudier. I stället tillämpar KI, till skillnad från andra lärosäten, så kallade provperioder före antagning. Artikelförfattarna hävdade att provperioden kunde pågå upp till ett år. Under denna period lever personen i samma ovisshet och med samma otrygghet som så kallade skuggdoktorander. KI är med detta – enligt artikeln – det enda lärosäte i landet som genom sina regelverk tillåter skuggdoktorander.

I en replik till debattartikeln svarade dekanus för forskarutbildningen vid KI på KI:s webbplats i huvudsak följande. Tiden innan antagning regleras bl.a. genom att institutionen anordnar forskningsförberedande kurser. När det gäller tidslängden tillåter KI ett år.

Högskoleverket har bett KI att kommentera artikeln i SvD samt beskriva hur forskningsförberedande kurser organiseras, vilken utbildningsnivå de ligger på och hur de sökande antas till sådana kurser.

KI:s svar

KI har uppgett att man bestämt tar avstånd från att ha ”skuggdoktorander”. I övrigt har KI anfört i huvudsak följande. Inom styrelsen för forskarutbildning förs en kontinuerlig diskussion kring åtgärder för att förebygga situationer där studenter utnyttjas genom förespeglningar om att de kommer att antas som doktorander efter en viss provperiod. Man måste dock vara medveten om att många av dem som så småningom antas som doktorander inte själva hade sådana planer när de först kom i kontakt med forskningsverksamhet, t. ex. genom sitt kliniska arbete eller under sin grundutbildning. I en enkätundersökning kan en sådan person förväntas ange att hon eller han varit aktiv inom forskarutbildningen

före antagningen, utan att det för den sakens skull varit fråga om en situation där blivande forskarstuderande utnyttjas på ett otillbörligt sätt.

När det gäller de forskningsförberedande kursernas organisation, nivå och antagningsförfarande annonseras sådana kurser av den ansvariga institutionen inom KI och har fastställda kursplaner på avancerad nivå. Ansökan och antagning bereds på den kursgivande institutionen, som lämnar underlag för beslut till studentavdelningen där beslut om antagning tas. Studenter eller anställda som deltar i forskningsförberedande kurser eller annan strukturerad verksamhet med forskningsintroducerande funktion är inte att betrakta som skuggdoktorander enligt KI.

Yttrande från doktorandsektionen i Medicinska Föreningen vid KI

Doktorandsektionen i Medicinska Föreningen vid KI har lämnat följande yttrande över KI:s svar.

Den så kallade "skuggdoktorandproblematiken", som uppmärksammades i debattartikeln, är något som existerat på KI under en längre period. En "skuggdoktorand" kan definieras som en person som bedriver utbildning på forskarnivå utan att formellt vara antagen till en sådan utbildning och ofta sker detta under dåliga förhållanden (finansiellt och socialt). Doktorandsektionen och styrelsen för utbildning på forskarnivå på KI är överens om att tiden är mogen för att på allvar åtgärda detta problem. Detta är ett svårt uppdrag då det finns många bitar i pusslet som bör övervägas (bl.a. forskningsförberedande kurser).

Doktorandsektionen har åtagit sig att föreslå konkreta förslag om det förebyggande arbetet i denna fråga. Även styrelsen för utbildning på forskarnivå har visat sin starka vilja att åtgärda "skuggdoktorandproblematiken". För att detta förebyggande arbete ska ge den största utdelningen måste universitetet vara medveten om problemets storlek. Ett första steg är att veta vilka personer som vistas i universitetets lokaler och vad de har för uppgift. Detta är universitetets uppgift enligt doktorandsektionen. En förståelse för vilka som gynnas och vilka som far illa i ett system där skuggdoktorander kan existera bör finnas och man måste vända sig till de båda grupperna för att lösa situationen. Enligt doktorandsektionen måste KI nu göra en kraftansträngning för att säkerställa att personer i dess lokaler arbetar under trygga förhållanden. Doktorandsektionen anser vidare att man även på nationell nivå bör arbeta med att förebygga skuggdoktorander och starkt gå ut med att personer eller universitet som tillåter detta gör fel.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket har i en promemoria den 26 juni 2006, *Hur kan förekomsten av "skuggdoktorander" förhindras?*, definierat en "skuggdoktorand" som en person på

ett lärosäte, som inte är antagen till forskarutbildningen, men som befinner sig i en situation som motsvarar en antagen doktorand. Verket har vidare slagit fast att företeelsen innebär att doktorandens rättssäkerhet och trygghet sätts ur spel. I flera tillsynsbeslut har Högskoleverket konstaterat att det för närvarande inte finns något lagligt utrymme för att anta en doktorand på prov. I rapporten *Fakultetsnämndernas tillsyn över utbildningen på forskarnivå ur rättssäkerhetsperspektiv*, 2008:5 R, s. 38-44, ställde Högskoleverket frågan till lärosäten och studentorganisationer om vad man ser för eventuella behov samt för- och nackdelar med att införa en legalisering av en så kallad prøvotid för blivande doktorander. Efter genomgången av svaren och en analys av gällande rättsläge har Högskoleverket konstaterat att övervägande skäl talar emot införande av en prøvoperiod. Alla har mer att vinna på att upprätthålla en antagningsprocess som förenar rättssäkerhet med en hög kvalitet samt en effektiv, noggrann och rättssäker uppföljning av doktorandernas studieprestationer.

Högskoleverket ser positivt på det arbete med att kartlägga och förebygga förekomsten av skuggdoktorander som har initierats vid KI och avslutar ärendet.

På Högskoleverkets vägnar

Eva Westberg
Chefsjurist

Teresa Edelman
Verksjurist

Kopia för kännedom:
Medicinska Föreningen